

Lokal handlingsplan mot religiøs diskriminering, muslimhat og antisemittisme

Bystyret i Trondheim besluttet i mai 2020 å starte arbeidet med en lokal handlingsplan mot religiøs diskriminering, muslimhat og antisemittisme. Målet er å forebygge og hindre diskriminering, skape dialog, møteplasser, ny kunnskap om utbredelse og fenomenforståelse, samt økt kompetanse blant sentrale aktører.

Innledning

Trondheim kommune vedtok i Bystyret 28.05.2020 i sak 22/20:

“Trondheim kommune starter arbeidet med lokal handlingsplan mot religiøs diskriminering, muslimhat og antisemittisme. I utarbeidelsen av handlingsplanen må kommunen samarbeide bredt med ulike tros- og livssynsorganisasjoner, idrettslag, kulturliv, frivillige organisasjoner, og andre.”

En omfattende EU-undersøkelse gjennomført i 27 medlemsland i 2019 viser at én av tre muslimer har opplevd diskriminering i løpet av de siste tolv måneder, og tallene er høyere for yngre muslimer. Den samme undersøkelsen viser at hver tiende muslim har vært ofre for hatkriminalitet i løpet av det siste året.

35,5 prosent av muslimene og 28 prosent av jødene har ofte eller noen ganger blitt gitt følelsen at de ikke hører til i det norske samfunnet. Flere opplever at andre mennesker oppfører seg avvisende mot dem når de får vite om deres religiøse tilhørighet. Mange muslimene oppgir at de unngår å vise sin religiøse tilhørighet fordi de er redd for negative holdninger. Begge minoriteter registrerer dessuten en negativ trend og mener at fordommene i befolkningen mot egen gruppe har blitt mer utbredt de siste fem årene.

Religion og livssyn er selvstendige og likestilte diskrimineringsgrunnlag. Livssyn omfatter både religiøse og sekulære livssyn. Likestillings- og diskrimineringsloven inneholder også et selvstendig forbud mot sammensatt diskriminering, for eksempel hvor diskrimineringen skjer på grunn av en kombinasjon av flere diskrimineringsgrunnlag som gjensidig påvirker hverandre. Man må være bevisst på at diskriminering i mange tilfeller ikke bare knyttes til etnisitet eller religion, men også for eksempel til kjønn eller seksuell orientering. Dette kan bidra til å forsterke diskrimineringen enkelte opplever.

Bestemmelser om diskriminering finnes også i straffeloven. Straffeloven § 185 rammer diskriminerende og hatefulle ytringer som skjer på grunn av noens hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse, religion eller livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne.

Begreper og fenomener

Debatten om rasisme synliggjør at det ikke finnes én allmenngyldig forståelse av begrepet. [ICERD \(Internasjonal konvensjon om eliminering av alle former for diskriminering\)](#) definerer:

«rasediskriminering» som «enhver forskjellsbehandling, utestengning, begrensning eller begunstiging på grunn av rase, hudfarge, avstamning eller nasjonal eller etnisk opprinnelse som har som formål eller virkning å oppheve eller svekke anerkjennelsen, nytelsen eller utøvelsen av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, på like vilkår, innenfor det politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle området, eller innenfor andre områder av det offentlige liv» (ICERD artikkel 1).

Artikkel 7 i ICERD forplikter staten til aktivt å bekjempe fordommer som fører til rasisme og diskriminering, og til aktivt å fremme forståelse mellom grupper. Bangstad og Døving, i sin bok "Hva er rasisme", trekker fram at rasisme tar utgangspunkt i generaliseringer der mennesker tillegges bestemte egenskaper på bakgrunn av sin faktiske eller antatte tilhørighet til en bestemt gruppe. For at det skal kalles rasisme, må disse egenskapene defineres som så negative at de er et argument for å holde medlemmer av gruppen på avstand, ekskludere dem og om mulig aktivt diskriminere dem.

Rasisme som fenomen utvikles på ulike måter og retter seg mot ulike grupper. Rasisme kommer til uttrykk i form av hets, trakassering og hat både gjennom ytringer og handlinger. Det kan komme til uttrykk både i ekstreme ideologier og vold, og i mer hverdagslige holdninger og handlinger (Berg-Nordlie, Ikdahl og Skorgen 2019).

Diskriminering er et begrep som kan ha litt varierende innhold, alt ettersom hvilken sammenheng det brukes i. Likestillings- og diskrimineringsloven definerer diskriminering som direkte eller indirekte forskjellsbehandling som ikke er lovlig. Det vil si forskjellsbehandling som ikke er saklig, nødvendig og forholdsmessig.

Begrepet rasisme og tiltak mot rasisme er ikke forankret i lov på samme måte som begrepet diskriminering og arbeidet mot diskriminering. Riktignok omfatter straffebestemmelsene mot hatytringer og hatkriminalitet også grove rasistiske ytringer og rasistiske handlinger, men utover dette er ikke rasisme definert i lovverket.

Tros- og livssynsmangfoldet i Norge har økt vesentlig de siste tiårene. Om lag 1,8 prosent av befolkningen er medlem av et livssynssamfunn. Samfunnsfellesskapet er utvidet til å omfatte flere tros- og livssynstradisjoner og et mangfold av praksiser og uttrykk. Det er derfor viktig å anerkjenne menneskers tro og livssyn i et livssynsåpent samfunn.

Det skal være et mål å ivareta tros- og livssynsfriheten for alle, og å sikre likebehandling mellom tros- og livssynssamfunn.

Målgruppen for planen er alle offentlige ansatte, alle religiøse og frivillige organisasjoner og alle kommunens innbyggere.

Mål for handlingsplan:

Tiltakene i denne planen er basert på planer og prosjekter som det arbeides med både innenfor offentlig-, privat- og frivillig sektor. De er systematisert for å gi en helhetlig og tverrfaglig oversikt over hvordan det arbeides med tiltak som skal forebygge, motvirke og konfrontere hatefulle ytringer, holdninger og handlinger i Trondheim by.

Alle mål og tiltak er basert på prosesser som er en del av et kontinuerlig arbeid.

Tiltakene er beskrevet i lenkene til hvert enkelt tiltak.

Mål 1 : Forebygge og begrense omfang av hatefulle ytringer, holdninger og handlinger

- Begrense omfanget av individuelle opplevelser av hatefulle ytringer og holdninger.
- Øke deltakelse i samfunns- og arbeidsliv.
- Øke anerkjennelsen av mangfold.
- Bidra til å endre rutiner og handlingsmønstre som forårsaker direkte og indirekte diskriminering.

Deltakelse på ulike samfunnsarenaer danner grunnlaget for samhandling, dialog og forståelse på tvers av etnisk og religiøs bakgrunn. Arbeidslivet er en viktig og sentral arena for folk å bli kjent med hverandre. Innvandrere fra ikke-vestlige land har lavere grad av deltakelse i arbeidslivet enn befolkningen forøvrig. Økt deltakelse i arbeidslivet kan bidra til gjensidig kjennskap og forståelse av hverandres kulturer og religion og forebygge negative holdninger overfor enkelte grupper.

Nr	Tiltak	Ansvar
1	Sikre innvandreres og flyktningers selvstendighet gjennom kvalifisering til utdanning, arbeid og samfunnsdeltakelse. Kommuneplanens samfunnsdel - Trondheim kommune	Kvalifiseringssenter for innvandrere INN Trovo NAV, Flyktningshelseteamet Dialogsenteret m.fl. i samarbeid med lokalt næringsliv
2	Som et ledd i å øke andelen innvandrere i arbeidslivet tar Trondheim kommune initiativ og bidrar til videreutvikling av eksisterende samarbeid med relevante aktører innenfor arbeidslivet og tillitsvalgtapparatet. Det må vurderes nye metoder og virkemidler for å få flere innvandrere i arbeid. Strategier for likestilling og mangfold i Trondheim kommune	Trondheim kommune Kvalifiseringssenter for innvandrere INN Trondheim voksenopplæringscenter Trovo NAV
3	Det skal legges til rette for at alle innbyggere får like muligheter til å bidra og delta på viktige samfunnsområder uavhengig av etnisk opprinnelse. Kommuneplanens samfunnsdel - Trondheim kommune	Trondheim kommune Frivillige organisasjoner
4	Trondheim kommune skal delta i å utvikle og støtte nye	Trondheim kommune

	<p>tiltak/aktiviteter som styrker innvandrernes språkkompetanse i samarbeid med frivillige organisasjoner.</p> <p>Strategier for likestilling og mangfold i Trondheim kommune</p>	Frivillige organisasjoner
5	<p>Bidra til økt gjensidig kunnskap og forståelse mellom minoritets og majoritetsbefolkningen gjennom å tilrettelegge arenaer for samspill. Støtte til flerkulturelt informasjons og dialogsenters</p> <p>Kommuneplanens samfunnsdel - Trondheim kommune</p>	Trondheim kommune via Trondheim dialogsenters og Kirkelig dialogsenters
6	<p>Bidra til økt kompetanse som sikrer at offentlige tjenester tilpasses mangfoldet i befolkningen</p> <p>Kommuneplanens samfunnsdel - Trondheim kommune</p>	Trondheim kommune
7	<p>Bruke aktuelle økonomiske støtteordninger til frivillige organisasjoner som grunnlag for tiltak som fremmer mangfold og motvirker rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion/ livssyn.</p> <p>Strategier for likestilling og mangfold i Trondheim kommune</p>	Trondheim kommune
8	<p>Norges Musikkorps Forbund (NMF) skal være en inkluderende organisasjon. I korpset skal det være plass for alle, og alle skal kjenne seg velkommen. Korpset skal være en frisone og et fellesskap for alle.</p> <p>Inkludering en av tre verdier og en del av formålet er å gjøre korps til en attraktiv fritidsinteresse for ALLE barn, unge og voksne. Inkludering i korps er ikke begrenset til å gjelde kun for nye befolkningsgrupper. Korps skal inkludere alle uavhengig av økonomi, legning, etnisitet, utseende, religion, kultur og bakgrunn.</p> <p>Norges Musikkorps Forbund (NMF)</p>	Norges Musikkorps Forbund (NMF)
9	<p>Idrettsrådet i Trondheim gir tilskudd til idrettslag som har tiltak for inkludering i idrettslag. Klubber kan søke støtte til aktiviteter for å inkludere og man kan søke midler til å knytte til seg klubbambassadører som vil representere klubben og hjelpe de som står utenfor inn.</p> <p>Idrettsrådet i Trondheim</p>	Idrettsrådet i Trondheim
10	<p>Dialogen med religiøse minoriteter styrkes og videreutvikles.</p> <p>Kirkelig dialogsenters</p>	Kirkelig dialogsenters
11	<p>Samarbeid med likestillingscenteret KUN om dialogmøter i Trondheim med fokus på likestilling, inkludering og mangfold</p> <p>Likestillingscenteret KUN</p>	Likestillingscenteret KUN Trondheim dialogsenters Kirkelig dialogsenters
12	<p>Kommunen vurderer et årlig arrangement med temaet mangfold i samarbeid med ulike samfunnsaktører og</p>	Trondheim kommune Frivillige organisasjoner

	<p>frivillige organisasjoner. Strategier for likestilling og mangfold i Trondheim kommune</p>	Andre
13	<p>Deltakelse i prosjektet Pilot 0-24. Målet med er å hindre utenforskap og sikre tidlig hjelp og koordinerte tjenester til denne gruppen. Pilot 0-24</p>	Offentlige tjenester
14	<p>Prosjektet "Områdeløftet" på Tempe og Lademoen Bydelene skårer lavt på undersøkelsen, og har mange innbyggere med fremmedkulturell bakgrunn. Innbyggerne i disse områdene deltar lite i aktiviteter i nærområdet. Dette gjelder både barn og voksne. Målene for områdeprogrammet på Tempe og Lademoen er å bidra til at Tempe og Lademoen er bydeler som fremmer livskvalitet og helse. Områdeløftet</p>	Trondheim kommune Frivillige organisasjoner Andre
15	<p>Trondheim kommune opprettet i 2008 et mangfoldsråd. Mangfoldsrådet skal arbeide etter målsetting om full deltakelse og likestilling i samfunnet. Fungere som et bindeledd mellom innvandrere og kommunen. Drive informasjonsarbeid overfor innvandrere i kommunen Mangfoldsrådet</p>	Trondheim kommune
16	<p>Språk og Kulturforeningen Trondheim arrangerer ulike aktiviteter; festivalarrangement, seminarer, ekskursjoner og ulike kurs innen språk, folkedans og kunst. De frivillige har ulik bakgrunn og etnisitet. Organisasjonen er en politisk uavhengig og liv forening. Språk og kulturfestivalen</p>	Språk og kulturforeningen Trondheim

Mål 2: Motvirke konsekvenser av hatefulle ytringer, holdninger og handlinger

- Begrense skaden hatefulle ytringer og holdninger er årsak til.
- Styrke vernet mot og oppfølging av ofre for hat, fordommer og diskriminering, og bidra til inkluderende praksis i arbeidslivet, innen utdanning, i utelivet og i frivilligheten.

Nr.	Tiltak	Ansvar
1	Øke deltakelsen fra minoriteter ved bruk av fritidsverter, tiltak i regi av kulturenhet og bibliotekene, og frivillige Kommuneplan for kunst og kultur 2019-2030	Kulturenheten Trondheim folkebibliotek Frivillige organisasjoner
2	Skolen skal støtte og bidra til elevenes sosiale læring og utvikling gjennom arbeid med fagene og i skolehverdagen for øvrig. Utdanningsdirektoratet	Skolene i Trondheim
3	Samarbeid om introduksjon til kulturtilbud for enslige mindreårige flyktninger Kommuneplan for kunst og kultur 2019-2030	Trondheim kommune v/ Kulturenheten og BFT Omsorgsenheten
4	Etablere støtteordning med integreringsmidler med formål å dekke kontingenter til barn man ønsker å inkludere i bredde- og fritidskultur. Kommuneplan for kunst og kultur 2019-2030	Trondheim kommune
5	Skolen skal fremme demokratiske verdier og holdninger som motvekt mot fordommer og diskriminering. Skolen skal også skape respekt for at mennesker er forskjellige, og elevene skal lære å løse konflikter på en fredelig måte. Utdanningsdirektoratet	Skolene i Trondheim
6	Trøndelag idrettskrets er en pådriver i arbeidet mot rasisme og diskriminering i Trøndelag. Temaet er satt på agendaen på samlinger med daglige ledere i idrettslag, og i kurs som er rettet mot aktivitetsledere og trenere i idrettslagene. Trøndelag idrettskrets	Trøndelag idrettskrets

Mål 3: Konfrontere hatefulle ytringer, holdninger og handlinger

- Begrense spredning av hatefulle ytringer og holdninger og normalisering og alminneliggjøring av hat, fordommer, myter og tilvante forestillinger om etnisitet, rase og religion, kjønn og seksualitet, og mental og kroppslig funksjonalitet.
- Synliggjøre en tydelig offentlighet, en aktivt handlende kommune som stiller opp mot hatretorikk og diskriminering og bygger allianser og arenaer for samhandling med frivilligheten og sivile kunnskapsmiljøer.
- Mobilisering av ressurser i kommunen, frivilligheten og sivilsamfunnet, informasjons og holdningsarbeid, kampanjer og arenaer for dialog, fri samfunnsdebatt, og ansvarliggjøring og sikkerhet på internett og sosial medier.

Nr	Tiltak	Ansvar
1	Bystyret har bestilt sak til formannskapet på hvordan skoler og barnehager skal jobbe mot rasisme og diskriminering Sammen mot rasisme	Skoler og barnehager i Trondheim kommune
2	Kommunen skal ha nulltoleranse for rasisme. Enhver form for rasisme må stoppes og nedkjempes. Ledere ved alle kommunale enheter skal ha tilstrekkelig kompetanse og bevissthet rundt diskriminering på bakgrunn av etnisitet og/eller religion. Sak under arbeid. Strategier for likestilling og mangfold i Trondheim kommune	Trondheim kommune
3	Trondheim som antirasistisk sone (erklært i 2000) skal intensivere arbeidet med å bekjempe all rasisme og diskriminering. Sammen mot rasisme	Trondheim kommune Næringslivet Frivillige organisasjoner
4	Ansatte i Trondheim kommune kurses i å oppdage og motvirke rasisme på egen arbeidsplass og i eget arbeid. Tillitsvalgte, verneombud og ledere på alle nivå skal ha særlig opplæring i dette temaet Sammen mot rasisme	Trondheim kommune
5	Det skal føres føre statistikk over klager knyttet til diskriminering på bakgrunn av hudfarge, etnisitet eller religion i møte med det offentlige i Trondheim. Sammen mot rasisme	Trondheim kommune
6	Trondheim kommune fordømmer alle former for markeringer med rasistiske budskap. Sammen mot rasisme	Trondheim kommune
7	Respektløse og hatefulle ytringer skal ikke aksepteres i skolen. Verdiene i Trondheimsskolen bygger på menneskeverdets ukrenkelighet og at alle mennesker er like mye verdt.	Trondheim kommune

	Trondheim kommune	
8	<p>Idretten skal på alle nivåer praktisere nulltoleranse for enhver form for diskriminering og trakassering». Dette gjelder på alle idrettens ulike arenaer.</p> <p>Idrettsrådet i Trondheim</p>	Idrettsrådet i Trondheim
9	<p>Alle i idretten har et ansvar for å reagere når de ser, hører eller registrerer rasisme og diskriminering.</p> <p>Idrettsrådet i Trondheim</p>	Idrettsrådet i Trondheim
10	<p>Alle henvendelser om rasisme og diskriminering innen idretten skal tas alvorlig.</p> <p>Idrettsrådet i Trondheim</p>	Idrettsrådet i Trondheim